

SEZĂȚOAREA

Revistă pentru literatură și tradițiuni populare

DIRECTOR ARTUR GOROVEI

Redactor **M. Lupescu, T. Danilescu, N. Vasiliu.**

Anul III No. 4 Decembre 1894

DIRECȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA ÎN FĂLTICENI

FĂLTICENI

Tipografia și Libraria M. Saidman

CUPRINSUL

Legende Populare	T. Bălășel
O samă de cuvinte	I. Teodorescu
Nueluță huță-mă	M. Lupescu
Cochii Moșului	Dobre Ștefănescu

LEGENDE POPULARE

(urmare)

LEGENDA TURCILOR

Nici o nație nu e spurcată în lume ca turcu; turcu e ca cîinele dă spurcat, că neamul lor e din cîine, și uite cum e istoria :

Cică la Țăligrad, unde-o fi ala, irea un împărat, care avea doar o fată și 'ncolo nu mai avea nici un copil din trupu lui. A fată, îi irea dragă ca și sufletu; îi făcuse o căsuță numai dă sticlă, și or-ce cerea îi da; lapte dă pasăre să fi cerut, și lapte dă pasăre i-ar fi găsit împăratu. Și gindea împăratu s'o mărite după un fițior dă împărat, și să-i dea jumătate din scaun și din împărăție dă zestre.

Da nepartea e rea în lume, și cînd e să nu fie dă la Dumnezeu; cică feti ăștia, dă cînd văzuse lumea 'n ochi, îi plăcea grozav dă mult să să joace cu cățaluși împăratului. Cum face, cum drege, că un *zăvod* d'aia, înșală pă fata împăratului, și fata rămîne grea cu zăvodu. Tomnăi măi tirziū, cînd a început să-i crească burta, a băgat dă samă împăratu că fie-sa e grea.

Atunci s'a întristat împăratu tare, și irea cit p'aci s-o omoare; da s'a întors împăratu, că-î irea milă să-și omoare singele lui.

Da-î irea rușine s'o ție să nască la el, și a porincit să facă o corabie mare, să pue in ea toală zestrea care irea partea feti. Și după ce a gătit corabia și a pus zestrea feti în ea, a pus și pe fată in ea. și i-a dat drumu pă mare singură singurică, fără nici un om, să să ducă corabia cu ea unde o vrea Dumnezeu, și împăratu și-a luat gindul da la fire-sa.

Corabia a mers, a mers, pînă s-a oprit la un ostrov; acolo fata s a dat jos și a legat corabia cu niște lanțuri ¹⁾ dă fier, dă niște copaci mari. S-a făcut un bordei, și trăla in bordei, și dă mîncare avea de la ta-so. — Peste puțină vreme i s a abătut să nască, și a născut fata împăratului șapte znamenii, jumătate om și jumătate cîine, ucigă-î pîetrite! Din briu in sus, oameni ca oamenii; și din briu, cîini ca spurcăciunile dă cîini, «fir'ar in bită ²⁾». Da ce să le facă biata fată la atîtea poșidichii dă copii, că ea n'avea șapte țite ca să le dea la toți țită? Da taman atunci să brodi dă fată și o scroafă mare, din al dă-î didese ta-so, — că li didese și dobitoace, cum să dă dă zestre, ce-î faci! — și lăpădă purceii ei, și dete copiii ei la scroafă. Și tot la scroafa aia a tot supt, pînă s-a făcut mari.

După ce s-a făcut ei mari voinicii, mă-sa le-a spus că ea este fată dă împărat, și ei nepoți dă împărat mare și tare. Ei cum a auzit așa, a strîns tot ce avea, și le-a pus in corabie, și a plecat spre împărăția Tărigradului. Cum a ajuns, aș oprit corabia la mal, a legat-o, și a plecat spurcăciunile, cîte șapte, la împăratu. Cum a ajuns la poartă, a în-

1) In plasa Olt din jud. Vîlcea, in loc de lanțuri zic, lanuri. Un lan dă fer pentru car.

2) «Fir'ei in bită» este foarte uzat între sătenii.

ceput să dea în chiote d'acolo să le deschiză poarta; împăratu l-a întrebat că cine sînt ei, și ce vor da la el?— Ei le-a spus rostu, cum sint ei nepoți ai lui. Împăratu tamăn să spălase pă mîini și să ștergea pă mina a dreaptă, și a stîngă irea ștearsă; a pus mîna stîngă pă buzdugan, și l-a repezit în el, da a lovit în stîlpu porți, și el aū scăpat. Atunci împăratu a zis să fie afurisit tot omu care cînd s'o spăla pă mîini, s'o șterge întîi pă mina a stîngă. Și d'atunci nu e bine ca omu să să șteargă pă mina stîngă înainte.— Împăratu l-a întrebat iar că ce vrea da la el? Ei a zis că cer pămînt unde să șază. Împăratu a zis: eū nu vă crez pă voi că sinteți nepoți mîei, pînă nu mî-ați aduce corabia cu muma voastră, aici la poarta mea.

Ei atunci s-aū pus și aū făcut un șanț adînc și larg, cît să încapă corabia, da la poarta împăratului, pînă la mare, unde irea corabia cu mă-sa; a turnat diavoli meiū pă șanțu ăla și a împins corabia pînă la poarta împăratului. Fie-sa, da rușine, și-a coperit fața dîinaintea împăratului, și împăratu a blestemat-o ca nici o dată niminî să nu-l mai vază fața pă lume, și d'ăia turcoaicele umblă tot insovonite.

Împăratu n'a mai avut încotro, și le a zis că le va da pămînt cît ține o plele da bivol. Atunci ei, ucigă-l toaca, a făcut pielea da bivol nojite subțirele, și a cuprins tot Țaligradu.— Împăratu da ciudă și da năcaz mare, n'a mai trăit mult și-a murit da supărare, blestemînd ceasu în care s-a născut pă lume, și nepoții lui s-a făcut stăpîni pa Țaligrad.

Din ucigă-l pîetrile aia, să trag tureii ai dîn zîua da azi, și d'ăia turci să spală mereū la șezut, că pute tamăn ca cîinele, tureu.— Tureu nu mănîncă carne da porc, că a

supt la scroafă, și prăsăsc mulți ciini în curte, și-i îmbucătoresc, că ciinele e tata lor.

Turecu e mănos, că a supt la scroafă, care se îngrașă mai mult din nimica.

E păcat să mănânci din mina turecului, să e spurcat, și mortăciune ce trece prin mina dă ture, că turecu e ciine gol.

NOTA. Sînt bătrîni și bătrîne care nu-ți gustă alviță dă loc, numai pentru cuvîntul că e făcută dă ture.

Sînt alții cari numai în posturi, cu deosebire în păresimi, se ferece să mănince din mina turecului.

Spun bătrînii, că pe cînd veneau tureii pîn casele lor, aveau străchini bășca pentru turei, și ce bucate rămîneau de la ei, le lăpădau la ciini; nu le da nici la porci, sau la altă lighioană de se mănîncă.

Turecu e și în chipu dracului, că poartă fes ca și dracu, că dracu poartă fes roșu ca tichia, de acea și dracului i-se mai zice și «fichiuță».

Spus de mătușa Tudora I. Lăzăroiu, din com. Bogdănești (Vilcea)

LEGENDA DRACILOR.

I.

Dracii mai înainte vreme ședeau și ei în cer cu Dumnezeu, și cu ingerii; da ei, ce s'o fi gîndit, ce s'o fi socotit, a zis să-și pue ei scaunu cu zece părți mai sus ca a lu Dumnezeu. Da n'a apucat să isprăvească bine vorba, și Dumnezeu sfintulețu, a și priceput gîndu dracilor, și a porincit la sfete Aranghel să-i doboare din cer jos pămînt.

Sfete Aranghel a dat ordin ingerilor dă su stăpînirea lui, să dea brînci dracilor din cer jos. Ingerii ai d'a fost mai voînici, a dat cu dracii taman în fundu pămîntului, alții a putut abia dă i-a aruncat în fața pămîntului; alții mai slăbănogi, abia le-a dat brînci din cer, și au rămas

dracii aia în văzduh, şi așa staū pînă astăzi.

Dracii aī dă sint în fundu pămîntului, sint cu Tartorilor cu tot acolo, şi acolo a facut iadu unde trage sufletele oamenilor păcătoşi; aī dă sint pă pămînt, căznesc dă povăţuesc pă oameni la rele, ca să-ī bage Dumnezăū în iad cu ei. Ei să fac în toate chipurile: cal, bivol, cîine, pisică, porc, viezure, om, muere şi orī-ce dobitoc, āluī dă-ī poate numāra perīi dupā el.

Oai nu să poate face, că nu-ī poate numāra perīi; şi nici *stup* nu să poate face, că ele sint sfinte, fac ceara din care să fac lumînările āī dă ard înaintea lu D-zăū.

Āī dă a rămas în văzduh, ivăluie nori dă bate grindină şi să face hale (vijeliī) mari. Ei sint āī dă staū la vāmīle văzduhului, unde opresc pă oamenii păcătoşi, cînd mor.

NOTA. Oamenii nu zic că dracii sint făcuţi din ingeri prin greşală, ci zic că Dumnezăū, cînd a făcut pă om, a făcut şi pă ingeri şi pă draci.

Pă draci l-a facut ca să se înfricoşeze oamenii dă ei, şi să să incline lu Dumnezăū.

(Spus de unchişul M. Papa, din com. Ştefăneşti, Vilcea).

II.

Pă sfete Ilie l-a luat în *loagăr* (armată) şi ş-a lăsat nevasta—c'a avut şi el nevastă,— acasă cu ta-so şi cu mă-sa (āī lui sf. Ilie). Dracu, dă mult îi tot cocea lu sfete Ilie, că prea îl vedea voīnic şi tamān 'acum ī-o făcu :

Să dusă la sfete Ilie, unde era în loagăr şi-ī zisă : «ripezi Ilie pānă acasă, că doarme nevasta ta cu ibovnicu în pat, şi mă-ta cu lat-to pă valtră.» — Sfete Ilie irea năcājicios răū; cum auzi, sări în sus dă ciudă, işi luă paloşu şi fugi acasă. Cum ajunsă acasă, scoasă paloşu şi intră

la sobă ¹⁾; văzu doi înși culcați, și-i reteză p'amîndoi cu paloșu. Da nevasta lui să brodise culcată la foc cu copilu, și cînd auzi larmă la sobă, să sculă iute și intră acolo.

Acolo văzu pă sfete Ilie cu paloșu în mîină, plin dă singe, și doauă capete pă jos. Nevasta, cum văzu așa, o arsă la inimă și zisă: „Ce făcuși Ilie, tăiași pă tat-to și pă mătă !...“ Sfete Ilie cînd văzu așa, tomnăi acum îl tăie capu c'a fost înșelat dă diavolu. Iute să pusă într'o căruță dă foc cu cai dă foc, să urcă în sus la Dumnezău, și îi spusă beleaua ce-i făcuse diavolu.

Dumnezău i-a dat un biciu, și i-a zis: „cu ăsta să săgetezi și tu pă diavoli“.

Dracii iceau în ceri pînă la istoria asta, și sfete Ilie cum a luat biciu, s-a pus pă ei: cum da odată, cădeau dracii din cer ca frunza. și ca iarba, huruiau din ceri pă pămînt, ca frunza. Dracii văzînd că sfete Ilie o să-i măture și n'o să măi rămie nici picior din ei, au început să strige la Dumnezău; „ho, Doamne, nu ne prăpădi pă toți, că nu să măi închină lumea ție !...“ Dumnezău i-a zis atunci lu Sfete Ilie să-i lase măi ușor, doar număi cînd or face ei zavisti dă or răscoli nori, ș'or face viforniți, atunci să-i săgeteze. Sfete Ilie cum i-a lăsat, dracii așa a 'ncremenit, fiteș-care unde s-a brodit: Tartoru, și cu alți draci măi mari, căzuseră în fundu pămîntului, și acolo a rămas pînă în ziua dă azi; alți cînd a căzut din ceri, a intrat în pămînt număi pînă la genuunchi, și așa a 'ncremenit; alți a căzut pă pămînt, pîn fîntînă, prin văi, munți, dealuri, rîpi, pîn pomă și pîn tot felu dă locuri, unde sînt și astă zi. Alți a remas spînzurați în văzduhuri, uni cu gurile în jos,

1). În părțile de munte se zice: *intră în casă*; la cîmp se zice *intră la sobă*, și în jud. Romanați și Olt se zice: *sintră în sobă*.

şi aşa sînt încremeniţi pînă azi

Tartoru, şi cu draci ai din inima pămîntului, a făcut iadu acolo unde bagă tatăl pă oameni păcătoşi: ai după pămînt zavistuesc oamenii şi îi învaţă cum să facă relele şi le şi ajută. Dracii ai din ape sînt ai dă-i scoate muerile vrăjitoarese dă-i trimete în cutare ori în cutare loc, la cutare slujbă. Tot ăştia sînt ai dă fac să se inee oamenii, împedicîndu-i dă picioare cînd inoată, răstoarnă luntrile ¹⁾

Ăi d'aũ rămas spînzuraţi pîn pomî, sînt ai dă daũ brînci să cază jos oamenii du-pîn pomî.

Ăi dă sînt spînzuraţi pîn văzduhuri, aũ făcut vămî, şi şin calea la oamenii ai dă mor, şi-i vămueşte, şi nu-i lasă să treacă în ceri la rai, pînă nu le plăteşte şi lor ceva, ori în bani ori în Țoleturi. Ăi dă sînt cu gurile spînzurate în jos, sloboade noaptea, dă la scapātu Soareinî pînă 'n răsărit'bale din gură. Astea sînt *balele vrăjmaşului*. Unele cad pîn fîntinî, altele în apele curătoare, altele pă ierburî. Ele aũ putere dă omoară pă om, il bolnăveşte greũ, dacă să întimplă ca vr'un om să le bea în apă or să să culce unde sînt ele căzute.

Stelele sînt ostaşi cerului; Dumnezăũ le-a pus să adune toate balele dă cad din gurile dracilor, ca să nu cază pă pămînt să să înbolnăvească lumea. Şi ele cînd vād că vr'un diavol a slobozit vr'o bală din gură, ele se riped după ea d'o prinde, şi n'o lasă să cază pă pămînt. Şi d'aia le vedem noi umblînd noaptea pă ceri. Da multe bale, or nu le vede stelele, or nu le poate prinde, şi alea cad pă pămînt, şi aduce multe boale. Da dă n'ar fi stelele să le prinză, şi d'ar cădea toate, apoi măi toată lumea ar fi schi-

1). Nu ştiu despre alţi draci, dar despre ăştia ştiu că poporul crede că-si au locuințe în fundu mărilor şi al apelor, își au case şi-si gătose dă mîncare făcîndu-și ei focuri acolo. Focul lor nu să stinge dă apă, ca al nostru.

lodită și bolnavă din pricina balelor drăcești. D'aia nu e bine să bea cineva apă din fântină, pîrae, după sfințitu Soarelui până 'n răsărit, că să poate să să brodească vr'o bală drăcească.

Pîn pîrae pà unde nu prea vede Soarele, balele drăcești aū putere și ziua, dă mări puțină ca noaptea. Cînd bei apă din pîrae d'al d'astea, ziua, să puī un semn dă la tine, în apa aia, după ce ai băut, că boalele de ar fi să să pue pà tine, să pun pà semnu ala. Semn puī: un păr din cap, ori o stramă din bete, din cămașă, briū, etc.—Tot așa și cînd șezi unde-va jos pà pămînt, afară la cîmp, cînd te scoli, pune în locu unde ai șezut, un semn, saū barim scuipă acolo.

Și d'atunci și până azi sfete Ilie nu lasă în pace pà draci; cum s'apucă ei dă zavistii, dă răscolesc norii, Sfete Ilie înhamă caii la căruța, pleacă pîn ceri, și începe pîn ei dă-i trăznește. Ei cînd aud pà Sfete Ilie cu căruța, fug dă să prăpădesc, și să pitulă pà unde pot. Draci să pitulă mări mult pà după cîini, și să viră în capre. D'aia, în vreme dă vifornițe, nu e bine să lași cîini și capre p'alături, nici să stai pà la strîmtori, pà unde poate să treacă vr'un drac, or să te pituli pîn scorburi dă copaci, că să poate să fie vr'un drac pitulat acolo, și cînd o trăzni pà dracu, te trăznește și pà tine. Ferestrele și ușile caselor, în vreme dă vifornițe, să nu lă lași dăschise, că poate să să acioleze vr'o spurcăciune dă drac în casă, și să poate să trăznească casa. Dracu trage mări mult la carpin, d'aia nu e bine să puī la casă lemn dă carpin. ori să te aciolezi su carpinii, în vreme dă viforniță. În vreme dă vifornița e bine să stai la luminișuri, și mări bine să te ploauă, dă cîl să te duci la adăposturi, că tot la adăposturi trag și draci.

În vreme dă viforniți să-ți faci des cruce, că Dumnezău a zis lu Sfete Ilie, cînd l-a dat biciul să trăznească pă draci: «Ilie, în toate să dai, da în *cruce noauă* să nu dai...»

Până cînd a rămas Maica Precista grea cu Domnul Hristos, Sfete Ilie săgeta cu mina a dreaptă, și cînd săgeta, să cutremura pămîntu, și să dirdîia și ceru din țîșinile lui; multe vite și mueri să stârpea, și mare pagubă să făcea în lume; da cînd a rămas Maica-Precista grea cu Domnul Hristos, cînd a trăznit Sfete Ilie odată, s-a cutremurat și Domnul Hristos în maică-sa, și atunci Domnul Hristos l-a blestemat să-i să usuce mina a dreaptă, și să nu mai săgeteze dă cit cu a stingă. Și d'atunci și până acum, Sfete Ilie a rămas stingaci, și înprejurul oamenilor stingaci nu stă dă loc, că-i e frică că-l lovește. Cînd muerea tae ceva cu barda ori cu securea, asemenea fuge din prejurul ei, că-i e irică că-l lovește, căci ea tot ca omu stingaci, tot d'andoaselea dă cu unealta; într'un loc îi e cu voia să lovească, și în altă parte nemerește.

Stingaci, cîngu, șchiopu, chioru, surdu, mutu, sînt oameni însămnați, și să te păzști dă ei. Să te păzască Dumnezău : dă bătaia mueri, a stingaciului, a cîngului și a șchiopului, dă pușca chiorului și dă fapta mutului și a surdului ; vorba ruminului ! ¹⁾

[Spus de mătușa Tudora I. Lazăroiu, din com. Boglănești—Vilcea

(Va urma)

T. Bălășel.

1) Dracii sînt supuși și ei dăscîntecilor; cînd să scot de vrăjtoare și se trimot pentru cite vr'o slujbă, ei să dăscîntă. Ei zice că să moae, să fac ca mieii, cînd sînt dăscîntați. — Cunosco un dăscîntec din trei versulețe, pe care îl știu pînă și copiii, și anume cînd perde cine-va cite-un obiect, îl dăscîntă cu aceste versulețe, pînă dă trei ori, căutînd obiectul pierdut:

«Scoate drace ce-ai furat,
«Că te bat spinzurat
«Cu măciuca tot în cap».

O samă de cuvinte

(Din munții Sucevei.)

mornaî — om ce vorbește pe nas.*mornăi* (a) — a fornăi, a vorbi pe nas.*morofleț* — marțafoiū, ciofligariū, săcătură, pantalonar: trece un ciofligar și un om.*motus* — cel ce *mutuzuește*. v. a *mutuzui*.*Mulduha* și*Mulduva* — Moldova.*multigan* — mult (cantitate mai mare de cât mult).*mununțal* — mărunțel.*mușlui* (a) — a se necăji să pască (a da cu botul și a nu avea ce prinde).*mutuzui* (a) — a lucra de mintueală, prost de tot.*Napalioŋ* — napoleon (moneta).*napravali* — 1° Boală cu zghihueală; 2° vreme strașnică cu vintoasă (cumpănă); 3° om naprasnic.*năpădi* (a) — 1° a căpăta fără voea altora; 2° a se răpezi și a pune mina; 3° a se grămădi ceva prea mult.*năroc* — noroc.*nărticios* și*nărtili* — cu nările mari.*nărui* (a se) — a cădea rău pe o hrapă, de-a roata.*năsădui* (a) — a năvăli.*năsălnic* și*nășng* — îndărătnic și cu apucături, violent.*neleapci* v. *meleatci**nenea* — tată.*Nica* — Ion, Ioana.*nioatci* — noduri la git.; v. *gigos*.

nitreonic — netrebnic.

nividi (a) — a trece urzala prin ște și prin spată.

noatin — lină neagră de miel (mițe), de mioare și de terții.

nodic — copil mic.

nodilcos, v. *gigos*.

Obghirnic — infirm.

obliceră — obiceiu.

oblojăli — o fertură de boz cu stirigie de pe horn, cu sare, etc. cu care se spală cele răni.

obloji (a) — a spăla cu oblojele.

oblu—drept ca luminarea, cam tot una de gros în toată întinderea și fără de cioturi. umflături sau strimbături.

ogrinji — turiște, cotoarele ce au rămas din fin după ce s-au săturat animalele.

otetu (a) — a zdrobi, a bate fără milă, fără simțire.

opaiț -- un hîrb de ceaun ori de fer, în care se pune său și un tel de fitil (feleștiuc) de petică, care se aprinde și care se numește *șterț*.

opinti (a) a se sforța pentru o treabă oare care, pentru a putea vărsa, etc.

opintic — bureți albi. mititei.

oploși (a) — a adăposti.

oricîci — ceva, oare ce: *am să-ți spun o oricîci* — am să-ți spun ceva.

oti — ochi.

oțări (a se) — a se încreși, a se strîmba arătînd desplăcere cînd e vorba de a bea ceva rău la gust.

ozvedi (a da) — a răspunde înaintea celor mai mari ori mai bătrîni.

Pacioc — pachet de tutun.

(*Pachica, Pachifa, Pacuța și*

Paiica — Paraschiva.

padini — pajiște, loc neted și cu iarbă

padinuți — diminutiv de la *padini*.

pala-buha — bufnița ; femee nepeptănată.

papalai — palalae, para focului.

Parasca — Paraschiva.

partam — bucată.

patrari — a patra parte.

pasiri — organul genital bărbătesc (mai ales la vite bovine)

păcuini — oae minzare; *lapte de păcuină* — de oae.

pănuri — soiū, feliū: culoarea și calitatea unui lucru țesut din lână (sumani, plocăzi, lăicere etc.

părădui (a) — a risipi.

părinda (n) — a muta dintr'un loc în altul.

păstrăguși — gușă mare peste măsură.

păstură — materia cea neagră și amară din faguri.

păxui (a) — a întări, a zăbovi.

pelcăluți și *pelcuți*, — pelcică subțire.

pkirci — gușă (la git).

pkisoc — piatra din care se făc *arcere*. Se găsește pe malul apelor cu prundiș, ca Moldova, Bistrița, etc.

petic, — v. gig.

pîntru — pentru.

pîrgălui (a) — a prăji ceapa cu oloiu, untdelemn, etc.

pîrtie — drumușor deschis prin omăt.

pîrtuș — cu nasul lat.

plai — hataș, drum prin pădure pe ^{și pe culme} coasta unui munte.

planloș — mare și prost.

platci — partea cămeșei de pe umăr ce ține loc alțiței.

plegiți — o bucată de fer cîrligată la amîndouă capetele, care se bate cu un cîrlig de o parte și cu altul de altă parte

a unei crăpături de la o covată spre a se stringe crăpătura.

pliteancă — un fir, ocordeluță îngustă cu care se împletește părul la vârful cozei.

pluhău și

plūhi — 1° Rachiū rău ; 2° cățea (haită).

plurd — surd.

poagî — (plur. *pogi*) — niște curele cu cari se leagă tarnița pe sub coada calului.

pocistî (a) — a mintui, a distruge : *mînincî di pocistesc* — mînincă să fie să nu fi, a foamele.

počumb — lăruș

počnitu — necuratul ; du-te la počnitu, du-te 'n počnitu.

podic — copil mic.

podireu — groapă, toloacă pe coasta muntelui. Plur. *podirée*. (La pag. 42 s-a dat explicația greșită a cuvintului *podirée*.)

pogaci — turtă de mamăligă uscată în cuptor.

počirlî — cine.

poleac — om ce vorbește rău, cepeleag.

policni (a) — a abate, a porni într'o parte.

ponciū — drept în sus, aproape ca păretele

pongoroși (a) — a împunge cu acul, a coasă.

ponihos — (copil) bun numai de stricat, de făcut pozne.

popintic — mititel și fără astîmpăr.

poč — moșie, loc de veci.

počic — pe neașteptate și tocmai cînd nu ți-i gustu :

počic moași colac — iată tocmai acum cînd nici nu mă așteptam....

počirdi — fată desmerdată.

počrealî — opreală.

počri (a) — a opri.

počghic — mic, închircit.

poșodic — copii mărunței. Plur. *poșodicuri*.

počapit — potcap.

počinjî (a) — a coasă rău, ca și cu andreaua.

počerli — povidlă.

pozni — st icăciune, mai ales a unui lucru străin.

prăbălu (a) — a prubului, a încerca, a căuta dovezi.

prăgi [a] — a privi cu luare aminte.

prăşină, plur. *prăştină* — nişte nuele lungi şi groase, ori nişte vîrfuri de mesteacăn ori de brad, cari se leagă cruciş în vîrfurile stogului ca să nu eie vîntul finul.

premelegi — pe legea mea (jurămînt de încredinţare):

ieŭ dzic dzăŭ şi premelegi

c'otŭ iubi şi n'otŭ alegi.

prepenaŭti — crişmă cu strînsuri (lume multă).

previnŭti — prevenţie, arest preventiv.

priblag — pribeag.

prî (a) — a voi binele cuiva.

prijmî (în) — în cale, împrejur: *vine în prijma mea* — vine în calea mea; *staŭ în prijma livezei* — staŭ împrejurul livezei.

priminti — cel întăi la minte, mintos, înţelept: *Priminti Solomon* — Solomon cel înţelept.

pripăşi (a) — 1° a imblinzi pentru tine un animal străin, 2° a primi un om urmărit, surgunit de alŭii.

pripor — un suiş de tot ponciŭ.

pripaşi — puŭi animalelor domestice, cît sînt mici.

privenŭti, v. *previnŭti*.

probozi (a) — a sfădi, a face să se supere răŭ.

proclit — necurat, iudă; [se zice mai ales la copii obraznici]

provel — proverb.

prublî — prubă, încercare.

pruji (a) — a spune minciuni; *-imbălături*, a spune fleacuri, vorbe porcoase, grosolane.

puişor — o monetă (15 parale vechi).

pujlăŭ — om luător în ris, şi mai totdeauna cu vorbe porcoase.

pulpî — uger.

Rablî — femeie rea, curvă, potloagă.

radavoî — militar.

rantii — haină lungă.

răcoini — o burueană.

răiet — slăbit

răstoacî — locul unde se răstocește.

răstoci (a) — a lua apă de pe o gîrlă și a da pe alta, pentru a prinde pește.

rătedz — lanțujel.

rășpauci, v. *rablî*.

răurî — o cusătură ce se ține de una.

răvineali — umezală.

răzlog—despicătură în 2, 4, 6 și pînă la 8 sau mai multe bucăți dintr'un copac.

rîntedza [a] — a necheza (calul); *rîntheadzî*.

rîtan — porc (de la *rît*).

rocoini, v. *răcoini*,

rocorit — răcorit.

rudî — prăjină pe care se întind straele; oiște.

rupturî, v. *rablî*.

Sabuș — bacșiș.

salveacu — săracu !...

sărcierii— prepeleac (de pus oale).

sclept — un fel de tăunî (insecte).

scofăli (a) — a face mîncări bune.

scofeturî — mîncări bune.

scopt — lapte făcut din zer și brînză de vacă.

scruntar — curat.

săciu — un gard făcut din crengi, spinî, bolovanî, tîrși, etc. cînd *seciul* servește pentru coșer la oi se chiamă nimăt.

sănun — un copac tăiat ce are pe el un jghiab în care

se presară sare ori lărițe, pentru a le linge caprele și oile.
sărbușci — o mîncare făcută cu zară și cu brînză de vacă.
Sfeti Ilie, Sfeti Gheorghe — Sf. Ilie, Sf. Gheorghe.
sîhli — pădure foarte deasă al cărei copaci sînt mici, foarte drepți și subțiri.

sîcret — 1 Primejdios; 2° ceva cu necuratul în el: *loc sîcret* — loc tare rău; *lemn sîcret* — lemn al dracului; *du-te la sîcretu* — du-te la dracu.

Sîlci — Vasilică (Vasile).

Sîmedriu — Sf. Dumitru.

sîngeac și

sîngeapi — 25 dramuri.

slejît — bicisnic, slab.

sloboda (cu) — singur, cu nimic. — Fragment de conversație :

— Un' I-ai fost ?

— Da la tîrg.

— D'apu cu ci ?

— Cu sloboda.

soroc — termen, timp de mai înainte hotărit.

sorociri — menire, hotărîre, determinare din bună vreme.

sorocovăț — 2¹/₂ lei vechi.

spîrlîce (a) — a fugi, a rupe de fugă.

sprehuî (a) — a cădea, a curge într'un vas lucruri necurate : colb și alte gimboase.

spurike (a) v. *a spîrlîce*.

stecî (a) -- a străluci.

stecît — (om] căruia îi umblă ochii și-i sticlesc.

stecî — șip.

stirigli — cărbune de fum.

stirigoai — o burueană.

stîmki (a) — a înceta, a conțeni.

stoci (a) — a stoarce o rană.

străcătoari — strecurătoare.

stupos — (lemn) bortos, boştiură, putred la mijloc.

suguşă — (a) — a strînge de pe subt guşă, a gitui.

sulhari — lemne lungi.

surduc — coastă ripoasă şi foarte pietroasă.

surtl — o colibă de scinduri ori de răzlogi, de formă conică.

Şarl — cîne.

şcolai — vacă rea, slabă.

şfertecat — rupt ca şi cum ar fi tăiat.

şirag — şir; *şirag de mărgele*—mărgele înşirate pe o aţă

şirlău — cînd se varsă vre-un lîcid şi curge în formă de cotitură (zigzag), ori lacrimile cînd curg pe obraz, se zice că *curg şirlău*.

şleah — drum mare : drumul omului şi al vîntului.

şneaps — paliciu de rachiu.

şoaci — ungurean. (sau *şoacidz*).

şomiği — închireit şi care merge rău tare.

şpani — despîcături din cari se face dranişa.

şparhait — plită.

şparhaişi — un burete (prahaghişa).

şteap — o bucată de lemn cu care se zvirle după oi.

şteadzî — o cadă mare unde se pun plocăzi spre a se face ca sumanil în puă.

şterş, v. *opaiş*.

ştimb — schimb.

ştimnit — închireit.

ştob — vas de ţinut spălături şi alte mîncări pentru porci, cîni etc.

ştiolt — gras şi lenes.

şîri — (femeie) stearpă.

ștreaf — amendă, gloabă.

stromenturi — instrumente.

șuchianî — vacă cu coarnele mici.

șugubăț — primejdios, fără siguranță.

șugușă (u) v. a *sugușă*.

șuldur — ungur.

șușăniți — o bucată îngustă și lungă de pământ, ori de piele din care se croiesc opincile.

șut — fără coarne, ciut.

șvat chiranda — (om) curvar, beșiv și cu alte răle.

Taștaluc — un butuc de 19-20 metri.

tahuu — tehuu.

talcăn — mămăligă mare.

tașpin — italian, ungur.

tarășneagi — 1° (om) vatămat, cu hernie; 2° [copac) cioturos, cu umflături.

tarhat — greutate mare.

tarșug — jașcău.

tașmău — bită mare.

taxii — taxă.

tabirci (a) — a rădica cu greu, a întoarce, a prăvăli o greutate.

tăboarci — cumpănă (levier).

țăbuci — țințari.

Tălăian — Italian.

tebi — chebe (haină).

tepsui (a) — v. *leafi*.

teșturi — cîoată.

țiarfi, v. *chiarfi*,

țifinci — fluer din care cîntă cîobanii.

țiohn, v. *brahoani*.

ținji (a) — a-î merge rău cuiva.

tîrși (a) — a descoperi, a da în lături unele părți a unui obiect.

tomoroaci — vreme a ploae.

tonoasi — istorie, poznă, dandană.

troșmeliu — mămăligă virtuoasă, v. *crihan*.

tujî — dupaci, pumni pe la fălcî (lovituri).

turiști — ceea ce rămîne de la mîncare la vite.

Țanc — zid natural de piatră, nalt și drept.

țămăzzilorvoastri — mulțumesc D-voastră.

țămăzzîmîtali — mulțumesc d-tale.

țenchtî, v. *İapl*.

țîmnîr — mănunchiul de flori artificiale de la căciula mirelui.

țîrî (se face) — nu știe ce s-a face de grijă.

țîrloiu — fluierul piciorului.

țoabi — țințari mici.

țughîtî — vîrf ascuțit de tot: vîrf de stog ascuțit ca vîrful oului etc.

țurani, — v. *țanc*.

Urîci — putere (mai ales spirituală).

urs — boț de mămăligă cu brinză și prăjit.

ursî, v. *brahoani*.

Vărgățli — (om) de care ți-î lehamite: *îi vârgățlia lui D-zeu* — nu poți scăpa de el ca de urgia lui D-zeu.

Văruța — Vîrvăruța (dim. Vîrvava).

vestegălui (a) — a trece, a întrebuița ceva odată pentru totdeauna, (*épuiser*).

Viamin și

Vinamin — Veniamin.

vintriș — curmeziș.

vîgău — om ce merge *vîgîind*.

vîgîi (a) — a umbla vînturînd din mîni.

vîlcid — cu vinătăi.

voazi — jap, javra bătrînă.

Zăhăi (a) — a apuca ceva: un loc, un lucru etc. Uneori se întrebuițează cu înțeles de: a vizita cam cu de-a sila.

zăgneati — impuls; a sili să se coacă sau să fiarbă ceva mai repede.

zălud — fără de minte

zăludzi [a se] — a-și perde mintea.

zăludzanii — o fază a nebuniei.

zăpsî — a prinde fără de veste a surprinde.

zburătu (a) — a alunga un animal cu pietre, lemne.

zăurdit — corăslit; *lapte zăurdit* — lapte corăslit.

zgîrjaciu — căuș făcut dintr'o *mazanae*.

zmîrd — slut, pogan.

zmomni (a) — a trage în partea sa; a face pe slugă să se stoice cu stăpînul, pe copii cu părinții etc., pentru a-i atrage în partea sa.

zurbaic — sfadă.

zvîri (a) — a zvîrli, a arunca.

dzîmbri — niște bube ce se fac în gură la cai, boi.

Culese de I. Teodorescu, aranjate de Artur Gorovei.

Nueluță huță-mă.¹⁾

Amu cică era o dată o păsărică. Ea să duce în pădure și fiind obosită, se pune pe o crenguță. După ce se mai hodinește, zice crenguței:

—Nueluță! huță-mă, ori te taiu.

—Baio!

Fuga păsăruica la topor și-i zice:

Toporule! hai și tae nueluța. că nueluța nu vrea să mă huțane.

—Baio!

Fuga păsăruica la foc și-i zice:

—Focule! hai și-i arde toporu, că toporu nu vra să

1) Povestea aceasta o spun copiii cu mult drag. Ei o învață cu siguranță și o povestesc pe întrecute. Ea s'aude între copii de la 4 ani înainte. Unii se silesc s'o spue fără să se răsufle. Mai toți copiii o cunosc.

lae nueluța și nueluța nu vrea să mă huțene.

—Baio !

Fuga păsăruica la apă și-i zice :

—Apă ! hai și-i stinge focul, că focul nu vrea să ardă toporul, toporul nu vrea să taie nueluța și nueluța nu vrea să mă huțene.

—Baio !

Fuga păsăruica la bou și-i zice :

—Boule ! hai și bea apa, că apa nu vrea să stingă focu, focu nu vrea să ardă toporu, toporu nu vrea să taie nueluța și nueluța nu vrea să mă huțane.

—Baio !

Fuga păsăruica la lup și-i zice :

—Lupule ! hai de-i minca bou, ca bou nu vrea să bea apa, și apa nu vrea să stingă focu, și focu nu vrea să ardă toporu, toporu nu vrea să taie nueluța și nueluța nu vrea să mă huțene.

—Baio !

Fuga păsăruica la pușcă și zice :

—Pușcă ! hai și-i pușcă lupu, că lupu nu vrea să mince bou, bou nu vrea să bea apa, apa nu vrea să stingă focu, focu nu vrea să ardă toporu, toporu nu vrea să taie nueluța, nueluța nu vrea să mă huțane.

—Baio !

Fuga păsăruica la șoarece, și-i zice :

—Șoricuțule ! hai de-i roade oțelele la pușcă, că pușca nu vrea să omoare lupu, și lupu nu vrea să mince bou, bou nu vrea să bea apa, apa nu vrea să stingă focul, focul nu vrea să ardă toporul, toporul nu vrea să taie nueluța și nueluța nu vrea să mă huțane.

—Baio !

Fuga păsăruica la miță și-i zice :

—Miță, haide la șoarece, de-l mîncă, pentru că șoarecu nu vrea să roadă oțelele la pușcă, și pușca nu vrea să impuște lupu, lupu nu vrea să mînce bou, bou nu vrea să bea apa, apa nu vrea să stingă focu, focu nu vrea să ardă toporu, toporu nu vrea să taie nueluța și nueluța nu vrea să mă huțene.

—Baio

Fuga păsăruica la cucuș și zice :

—Cucușule, hai de scoate ochii miței, că mița nu vrea să mînce șoarecu, șoarecele nu vrea să roadă oțelele la pușcă, pușca nu vre să omoare lupu, lupu nu vre să mînce bou, bou nu vre să bea apa, apa nu vre să stingă focu, focu nu vre să ardă toporu, toporu nu vre să taie nueluța și nueluța nu vre să mă huțene.

—Baio !

Fuga păsăruica și la vulpe și-i zice :

—Vulpeo ! hai de-i mîncă cucușu, că cucușu nu vre să scoată ochii miței, și mița nu vre să mînce șoarecu, și șoarecu nu vre să roadă oțelele puștei, pușca nu vre să omoare lupu, lupu nu vre să mînce bou, bou nu vre să bea apa, apa nu vre să stingă focu, focu nu vre să ardă toporu, toporu nu vre să taie nueluța și nueluța nu vre să mă huțene.

Vulpea o ascultat rugămintea păsăruiceii și-o venit la cucuș ca să-l mînce; cucușu fuga la miță ca să-i scoată ochii, mița fuga la șoarece să-l mînce; șoarecele fuga la pușcă să-i roadă oțelele; pușca fuga la lup să-l impuște; lupul fuga la bou să-l mînce; boul fuga la apă s-o bea; apa fuga la foc să-l stingă. focu fuga la topor să-l ardă; toporu fuga la nueluță s'o taie, și nueluța dacă o văzut primejdia, o huțanat-o

Cochii Moşiiului

(basm)

Eara odată un moş şi avea doi cochii. Amindoi erau în-suraşi şi aveaŭ şi ei cochii. Ei erau foarte saraci şi n'aveaŭ altă avere de cît o strachină foarte vechie şi aia, şi o funie de teiŭ.

Ei aŭ împărţit această a ere rămasă de la ta tatul lor. Cel mare a luat strachina şi a plecat pe un drum, şi mergînd printr'un tîrg, a trecut pe dinaintea unei brutării. Brutarul văzîndu-l cu strachina în subţioară i-a zis, că vinde strachina şi cît cere pe ea ? El i-a răspuns, că o vinde şi să-î dea să mănînce pînă s'o sătura şi să-şi umple şi traista.

Brutarul s-a învoit, a luat strachina şi i-a dat pâine de l-a săturat şi-şi traista i-a infundat. Apoi s-a întors la cochii să le dea şi lor să mănînce, căci erau prăpădiţi de foame şi de sărăcie.

Cel mic văzînd că frate său alîta a capatat pe strachină şi a adus şi la cochii, şi-a luat şi el funia şi a plecat; însă ajungînd la un lac a început a înşira funia de jur împrejurul lacului. Un drac ce se afla pe marginea lacului văzîndu-l înşirînd teiul l-a întrebă că ce face de înşiră teiul? Cochilul i-a răspuns, că ce să fac ?

Ia să iaŭ lacul asta d'ăici. Şi ce să faci tu cu lacul ? Îl întrebă necuratul (dracul). Ce să fac ? Da eŭ am o mulţime de păsări şi mor de sete ; iar ăst lac şeade aici fără nici un folos.

Necuratul auzînd cele zise de cochilul moşiiului, s-a făcut nevăzut şi a intrat în fundul lacului unde îşi aveaŭ ocaşul o mulţime nenumărată de necuraţi (draci) şi a spus la toţi cum cochilul moşiiului a venit să le ia lacul. S'aŭ sfătuit între ei să se ducă cu toţi să-l roage să le lăse lacul şi să-î dea bani mulţi. Apoi ducîndu sa la băiat i-a zis dracul ce vorghise mai înainte cu el : lasăne lacul şi să-ţi dăm un burduf cu galbeni. Băiatul a făcut o vreme nazuri

insă în cele după urmă primi cele zise de drac, cu chezăşie însă, ca el (dracul) să-l ducă burduful cu bani. Dracul primi şi asta chezăşie şi luă burduful în spinare şi plecă în dată după băeat.

Bălate, zise dracul, să bagi de seamă că am cochii mulţi şi cînd te-o vedea o să ceară să mînînce carne de drac, căci n'au mîncat de trei zile şi acum îşi ascut cuţitele sus pe bordei. De frică şi de oboseală, dracul sufla groaznic de tare aşa că cînd resufla, mină pe băeat înainte în cît îl băgă pe uşa bordeiului. Cochii văzîndu-l, toţi şi-a luat cuţitele în mină de frică. Cînd dracul îşi trase sufletul, trase şi pe băeatul moşului la el. Băiatul însă ca să nu priceapă dracul, se dete tocmai la urechea lui şi-i zise: mă dusei acasă de am spus cochiiilor să nu facă nimic; dar tu tot să bagi de seamă. Cînd mai răsufală odată înapoi pe băiat de-l băgă tocmai în fundul bordeiului; iar cînd îşi trase rasuf-larea, atunci trase pe cochii băeatului, cari se aflau în uşa bordeiului cu cuţitele în mină. Dracul văzîndu-i, trînti burduful şi o tuli la fugă şi se făcu nevăzut. Băiatul şi cu cochii cără bani în bordeiu.

Pe cînd fugea necuratul se întîlni cu o vulpe. Ea îl întrebă, că de ce fuge? El gălînd îi spuse, că a dus un burduf cu bani la cochilul moşului şi că el avea o mulţime de cochii care alergă după el cu cuţitele să-l mînînce.

Vulpea zise atunci dracului: hai cu mine, că e mînînc totdeauna găinele şi şez pe bordeiul lui. O ascultă, se legă de coada vulpei şi plecă amîndoi. Cînd băiatul văzu pe vulpe că vine, zise: Tuite în legă de vulpe; de trei zile te-am trimes şi numai cu unul te-ai ales?

Cînd necuratul auzi aşa o tuli la fugă prin pădure cu vulpea legată de el, şi fugi şi fugi lovînd pe vulpe cu capul de toţi copacii; apoi cînd stătu să mai răsufle şi se uită la vulpe, o văzu cu gura căscată: îi zise: e mînînc scos limba d'un cot fugînd şi tu rizi de mine. Şi luă pe vulpe, o trînti d'un copac în cît plesni; iar e mînînc pe o alună şi va spusel o minciună.